

CENTRO:

EXEMPLO DE
PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

XEOGRAFÍA E HISTORIA

DEPARTAMENTO: [Só para ESO e bacharelato]

CURSO: PRIMEIRO DE EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA

ANO ACADÉMICO: 2015/16

ÍNDICE

1. GLOSARIO	3
2. CONTEXTO.....	5
• Centro.....	5
• Alumnado:.....	5
• Obxectivos (adaptados ao contexto do centro e do alumnado).....	5
3. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN.....	6
4. RELACIONAR ASPECTOS CURRICULARES PARA CADA UNIDADE / PROXECTO / TEMA	7
5. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	10
6. METODOLOXÍA.....	12
• Outras decisións metodolóxicas	13
7. AVALIACIÓN	14
Avaliación inicial	14
Acreditación de coñecementos previos [Só 2º bacharelato, se procede]	14
Avaliación continua	15
Avaliación final [Só para ESO e bacharelato].....	15
Avaliación extraordinaria [Só para ESO e bacharelato].....	16
Recuperación e avaliación de pendentes [Só para ESO e bacharelato]	16
8. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE.....	17
Indicadores de logro do proceso de ensino	17
Indicadores de logro da práctica docente.....	17
9. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA	18
10. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	19
Medidas ordinarias e extraordinarias	19
11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES	21
12. DATOS DO DEPARTAMENTO [Só para ESO e bacharelato]	21
13. REFERENCIAS NORMATIVAS.....	21

1. GLOSARIO

Desenvolvemento curricular	2ª nivel de planificación curricular. Inclúese no PE.
Programacións didácticas	3º nivel de planificación. Realizada polos departamentos didácticos.
Programación de aula	4º nivel de planificación. Realizada polo profesorado.
Programación didáctica	Instrumento de planificación curricular específico de cada área que pretende ordenar o proceso de ensino - aprendizaxe do alumnado. Debe responder a estas cuestións: 1. Que, cando e como ensinar / 2. Que, cando e como avaliar / 3. Como atender á diversidade.
Criterios de avaliación	Referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias. Responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina (art. 2.3. do Decreto 86/2015).
Estándares de aprendizaxe	Especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliábeis, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado.
Criterios de cualificación	
Indicadores de logro	Son especificacións dos estándares para graduar o seu nivel de adquisición. Forman parte dos criterios de cualificación de dito estándar. O instrumento máis idóneo para identificar esa graduación sería a rúbrica (art. 7.4 da Orde ECD 65/2015, BOE 29/1/2015). O docente é o responsable da súa definición e posta en práctica.
Grao de consecución dun estándar	Serve para sinalar o grao mínimo de consecución esixible dun estándar para superar a materia (art. 13.3d da Resolución 27/7/2015). Canto maior sexa o grao esixido de consecución, máis importante se considera o estándar.
Criterios de cualificación e instrumentos	Serven para ponderar “ o valor ” que se dá a cada estándar e a proporción que cada instrumento utilizado para avalialo achega a ese valor.
Procedementos e instrumentos	Os procedementos de avaliación utilizables, como a observación sistemática do traballo do alumnado, as probas orais e escritas, o portfolio, os protocolos de rexistro ou os traballos de clase, permitirán a integración de todas as competencias nun marco de avaliación coherente (art. 7.6, terceiro parágrafo, da Orde ECD 65/2015).
Rúbrica	Instrumento de avaliación que permite coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia.
Portfolio	Achega de producións dun alumno/a.
OUTROS ASPECTOS	
Graduación dos estándares	Para identificar o progreso dos estándares ao longo dunha etapa.
Perfil de área	Conxunto de estándares de aprendizaxe avaliábeis que ten unha área ou materia. Dado que os estándares de aprendizaxe avaliábeis póñense en relación coas competencias, este perfil permitirá identificar aquelas competencias que se desenvolven a través desa área ou materia (art. 5.6 Orde ECD 65/2015). Son a referencia para a programación, a avaliación e o reforzo.
Perfil competencial	Conxunto de estándares de diferentes áreas relacionados coa mesma competencia clave (art. 5.7 Orde ECD 65/2015).
Avaliación das competencias	A avaliación do grao de adquisición das competencias debe estar integrada coa avaliación dos contidos , na medida en que ser competente supón mobilizar os coñecementos, destrezas, actitudes e valores (art. 7.3 da Orde ECD 65/2015).

Nivel de desempeño das competencias	Poderanse medir a través dos indicadores de logro, tales como rúbricas ou escalas de avaliación [...] que teñan en conta á atención á diversidade (art. 7.4 da Orde ECD/65/2015).
Tarefa	É a acción ou conxunto de accións orientadas á resolución dunha situación ou problema, nun contexto definido, combinando todos os saberes dispoñibles para elaborar un produto relevante. As tarefas integran actividades e exercicios.
Identificación de contidos e criterios	Exemplo: B1.1: B1: Bloque de contido / 1: Número de contido dun bloque.
Identificación de estándares	Exemplo: XHB1.1.2 XH: Abreviatura da área: Xeografía e Historia. B1. Bloque de contidos do que xorde o estándar. 1. Número do criterio de avaliación que orixina o estándar. 2. Número de estándar dun determinado criterio de avaliación.

No portal de Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria (<http://www.edu.xunta.es/portal/guiadalomce>) están dispoñibles, en formato doc e desagregados por áreas:

- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- A Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta.

2. CONTEXTO

- **Centro:**

Situación
Centros adscritos
Ensinanzas que oferta o centro
Características singulares

- **Alumnado:**

Poboación inmigrante
Alumnado con NEAE no curso actual
Outras características:

- **Obxectivos (adaptados ao contexto do centro e do alumnado)**

a	
b	
c	
d	
e	
f	
g	
h	
i	
j	
l	
m	

3. SECUENCIACIÓN E TEMPORALIZACIÓN

1ª avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref. (libro de texto, outros...)	Temporalización	
	UD / Tema / Prox.	Bloque B1	Contido		Mes	Sesiões
			BLOQUE 1: O MEDIO FÍSICO			
1	B1.1	A Terra: a terra no Sistema Solar.	1	Set.	6	
	B1.2	Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.				
	B1.3	Proxeccións e o sistema de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos.				
	B1.4	Localización. Latitude e lonxitude.				
2	B1.5	Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.	2,3,4,5,6	Out. / Nov.	18	
	B1.6	Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.				
3	B1.7	Medio natural europeo: principais trazos.	5,6	Nov. / Dec.	12	
	B1.8	Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.				
	B1.9	Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.				
	B1.10	Diversidade de espazos naturais europeos.				
	B1.11	Medio natural: áreas e problemas ambientais.				

... avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref. (libro de texto, outros...)	Temporalización	
	UD / Tema / Prox.	Bloque B3	Contido		Mes	Sesiões
			BLOQUE 3: A HISTORIA			
	B3.1	Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.				
	B3.2	Fontes históricas.				
	B3.3	Cambio e continuidade.				
	B3.4	Tempo histórico.				
	B3.5	Vocabulario histórico e artístico.				
	B3.6	Evolución das especies e a hominización.				
	B3.7	Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.				
	B3.8	Prehistoria e Idade Antiga: visión global.				
	B3.9.1	Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores.				
	B3.9.2	Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social.				
	B3.9.3	A prehistoria galega: os megálitos e os petróglifos.				
	B3.10	Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.				
	B3.11	Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.				
	B3.12	A Idade Antiga: invención da escritura.				
	B3.13	A Idade Antiga: historia de Exipto.				
B3.14	A Idade Antiga: relixión exipcia.					
B3.15	A Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.					

... avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref. (libro de texto, outros...)	Temporalización	
	UD / Tema / Prox.	Bloque B3	Contido		Mes	Sesiões
			BLOQUE 3: A HISTORIA			
	B3.16	Mundo clásico. Grecia: As "polis" gregas e a súa expansión.				
	B3.17	Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das "polis" gregas.				
	B3.18	Mundo clásico. O imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.				
	B3.19	Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.				
	B3.20	Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.				
	B3.21	Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.				
	B3.22	Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.				

4. RELACIONAR ASPECTOS CURRICULARES PARA CADA UNIDADE / PROXECTO / TEMA

Temporalización: 1ª avaliación				Estándares de aprendizaxe avaliados		Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación								Elementos transversais									
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Instrumentos						Elementos transversais									
								Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase	Rúb. (2)	Obs. aula	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	EV	
1	B1.1	B1.1	XHB1.1.1	CAA/CMCCT/CD	Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	50%	10%	80%				20%				x							
			XHB1.1.2	CAA/CMCCT/CD	Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	100%	25%	80%					20%						x				
	B1.2	B1.2	XHB1.2.1	CAA/CMCCT/CD	Clasifica e distingue distintas proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.	20%	10%				90%		10%										
	B1.3	B1.3	XHB1.3.1	CAA/CMCCT/CD	Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	50%	10%				90%		10%				x						
	B1.4	B1.4	XHB1.4.1	CAA/CMCCT/CD	Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	80%	20%	70%					30%					x					
			XHB1.4.2	CAA/CMCCT/CD	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	100%	25%	70%					30%						x				
2	B1.5	B1.5	XHB1.5.1	CAA/CMCCT/CD	Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	70%	35%	70%				30%						x					
	B1.6	B1.6	XHB1.6.1	CAA/CMCCT/CD/CCL	Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	70%	35%	90%					10%						x				
			XHB1.6.2	CAA/CMCCT/CD/CCL	Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	60%	30%	70%				30%							x				
3	B1.7	B1.7	XHB1.7.1	CAA/CMCCT/CD/CCL	Explica as características xerais do relevo europeo.	50%	15%		90%				10%			x							
	B1.8	B1.8	XHB1.8.1	CAA/CMCCT/CD	Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo.	100%	25%		90%				10%						x				
	B1.9	B1.9	XHB1.9.1	CAA/CMCCT/CD/CCL	Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa.	100%	25%					100%								x			
			XHB1.9.2	CAA/CMCCT/CD	Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	70%	15%	90%					10%							x			
	B1.10	B1.10	XHB1.10.1	CAA/CMCCT/CD	Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	50%	10%				50%		50%							x			
B1.11	B1.11	XHB1.11.1	CAA/CMCCT/CD/CCL	Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles.	50%	10%					90%		10%							x			

LENDA COMPETENCIAS

CCL	Comunicación lingüística.
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
CD	Competencia dixital.
CAA	Competencia aprender a aprender.
CSC	Competencias sociais e cívicas.
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
CCEC	Conciencia e expresións culturais.

LENDA TRANSVERSAIS

CL	Comprensión lectora.
EOE	Expresión oral e escrita.
CA	Comunicación audiovisual.
TIC	Tecnoloxías da información e da comunicación.
EMP	Emprendemento.
EC	Educación cívica.
PV	Prevención da violencia.
EV	Educación e seguridade viaria.

(1) A partir de cada estándar, pódense determinar “indicadores de logro” máis precisos que indiquen o nivel de adquisición do mesmo. O instrumento máis idóneo é a rúbrica.

(2) As rúbricas utilízanse para avaliar as producións do alumnado: traballos de aplicación, sínteses e textos escritos...

Relacionar aspectos curriculares para cada unidade / proxecto / tema

Temporalización:				Estándares de aprendizaxe avaliados		Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación								Elementos transversais							
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Instrumentos						Elementos transversais							
								Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase	Rúb. (2)	Obs. aula	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV
B3.16	B3.16	XHB3.16.1	CSC/CAA	Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos.																	
		XHB3.16.2	CSC/CCL/CAA	Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.																	
B3.17	B3.17	XHB3.17.1	CSC/CAA	Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.																	
B3.18	B3.18	XHB3.18.1	CSC/CAA	Elabora un mapa do imperio de Alexandre.																	
		XHB3.18.2	CSC/CAA	Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.																	
B3.19	B3.19	XHB3.19.1	CSC/CCEC/CCL	Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.																	
		XHB3.19.2	CSC/CCEC/CMCCT	Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.																	
B3.20	B3.20	XHB3.20.1	CSC/CAA	Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.																	
		XHB3.20.2	CSC/CAA	Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio medio de Roma antiga.																	
B3.21	B3.21	XHB3.21.1	CSC/CCEC/CAA	Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.																	
B3.22	B3.22	XHB3.22.1	CSC/CAA	Fai un mapa da Península Ibérica no que se reflicten os cambios administrativos na época romana.																	
		XHB3.22.2	CSC/CCEC/CAA	Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.																	
		XHB3.22.3	CSC/CCEC	Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.																	

5. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

CCL	<ul style="list-style-type: none"> - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes. - Explica as características xerais do relevo europeo. - Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa. - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles. - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un. - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto. - Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto. - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén. - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais. - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.
CMCCT	<ul style="list-style-type: none"> - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta. - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas. - Clasifica e distingue distintas proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters. - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas. - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súa principais características. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas. - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial. - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes. - Explica as características xerais do relevo europeo. - Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo. - Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa. - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente. - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais. - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles. - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. - Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana. - Distingue etapas dentro da historia antiga. - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto. - Interpreta un mapa cronolóxico - xeográfico da expansión exipcia. - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.
CD	<ul style="list-style-type: none"> - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta. - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas. - Clasifica e distingue distintas proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters. - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas. - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súa principais características. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas. - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial. - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes. - Explica as características xerais do relevo europeo. - Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo. - Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa. - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente. - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais. - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles.

CAA	<ul style="list-style-type: none"> - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta. - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas. - Clasifica e distingue distintas proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters. - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas. - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súa principais características. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas. - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial. - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes. - Explica as características xerais do relevo europeo. - Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo. - Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa. - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente. - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais. - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais e localiza páxinas e recursos web directamente relacionados con eles. - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais. - Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre. - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un. - Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela. - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto. - Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos). - Interpreta un mapa cronolóxico - xeográfico da expansión exipcia. - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica. - Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos. - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais. - Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo. - Elabora un mapa do imperio de Alexandre. - Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno. - Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma. - Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio medio de Roma antiga. - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. - Fai un mapa da Península Ibérica no que se reflecten os cambios administrativos na época romana. - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.
CSC	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais. - Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre. - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. - Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana. - Distingue etapas dentro da historia antiga. - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un. - Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela. - Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai". - Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos). - Interpreta un mapa cronolóxico - xeográfico da expansión exipcia. - Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto. - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén. - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica. - Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos. - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais. - Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo. - Elabora un mapa do imperio de Alexandre. - Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno. - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo. - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica. - Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma. - Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio medio de Roma antiga. - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. - Fai un mapa da Península Ibérica no que se reflecten os cambios administrativos na época romana. - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade. - Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.
CCEC	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. - Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai". - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén. - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica. - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo. - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica. - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade. - Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.

6. METODOLOXÍA

Aspectos xerais

- Partir da competencia inicial do alumnado.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Potenciar as metodoloxías activas e participativas:
 - o Combinar traballo individual e cooperativo.
 - o Aprendizaxe por proxectos.
- Enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.
- Uso habitual das TIC.
- Papel facilitador do profesor/a.

Estratexias metodolóxicas

- Memorización comprensiva.
- Indagación e investigación sobre documentos, textos, prensa, etc.
- Elaboración de sínteses.
- Análise de documentos, gráficos, mapas, táboas de datos.
- Comentarios de textos, gráficos, mapas...
- Resolución de problemas.
- Estudo de casos (proxectos).
- Simulacións.
- Outras:

Exemplo de secuenciación de traballo na aula

Motivación:

- Actividade de exploración de ideas e coñecementos previos.
- Formulación de cuestións que favorezan o conflito cognitivo.
- Presentación da actividade con mapas, gráficos, textos, fotos, etc.

Información do profesor/a:

- Información básica para todo o alumnado.
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación.

Traballo persoal:

- Lectura e comprensión de textos.
- Análise de documentos, pequenas investigacións, etc.
- Resposta a preguntas.
- Resolución de problemas.
- Comentario de documentos, mapas, imaxes, etc.
- Elaboración de mapas, gráficas, sínteses ou mapas conceptuais.
- Memorización comprensiva.

Avaliación:

- Análise de producións: caderno, mapas, comentarios, etc.
- Exposicións orais.
- Probas escritas.
- Traballos individuais e en grupo.
- Observación do traballo na aula.
- Outros:

- **Outras decisións metodolóxicas**

- Agrupamentos:

- Tempos:

- Espazos:

- Materiais:

- Recursos didácticos:

7. AVALIACIÓN

Avaliación inicial

Data prevista de realización

Proba (proba tipo test, preguntas e respostas, confección de mapas, gráficos... relacionados cos estándares, etc.)

- **Descrición do tipo de proba:**

Mecanismo para informar ás familias

Consecuencias dos resultados da proba

Acreditación de coñecementos previos [Só 2º bacharelato, se procede]

Procedemento que se seguirá:

- a) Matrícula como pendente.
- b) Proba.

De optar pola PROBA,

- a) Tipo de proba:

- b) Procedemento para a avaliación:

Avaliación continua

Periodicidade coa que se farán probas escritas (cada cantos temas, cantas por trimestre ou avaliación, etc.)

Como se cualifican as probas, os traballos individuais ou colectivos, o traballo no caderno de clase, a observación do traballo na aula (ponderación, redondeo...)

Aspectos que se van valorar dentro da observación do traballo na aula e instrumentos para a recollida desta información

Como se calcula a cualificación de cada unha das avaliacións (ponderación, redondeo...)

Mecanismo/s para recuperar unha proba non superada

Mecanismo/s para recuperar unha avaliación non superada

Avaliación final [Só para ESO e bacharelato]

Alumnado que deberá realizar a avaliación final

Descrición do tipo de proba

Estándares que se van avaliar (todos, só os pendentes...)

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeo, etc.)

Criterios do centro para a promoción

Avaliación extraordinaria [Só para ESO e bacharelato]

Descrición do tipo de proba: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.

Como se calcula a cualificación

Recuperación e avaliación de pendentos [Só para ESO e bacharelato]

Mecanismos para o seguimento (clases de recuperación, traballos, reunións de seguimento, etc.)

Como se avalía (avaliacións parciais, avaliación final, cualificación de traballos realizados, etc.)

Como se calcula a cualificación final (ponderación, redondeos, etc.)

Descrición do tipo de proba extraordinaria: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.

Como se calcula a cualificación da proba

8. AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO E DA PRÁCTICA DOCENTE

Indicadores de logro do proceso de ensino

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Indicadores de logro da práctica docente

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáronse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

9. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica

- Periodicidade coa que se revisará.
- Contidos que foi preciso engadir ou eliminar con respecto á programación prevista.
- Medidas que se adoptarán como resultado da revisión.

Indicadores

	Escala			
	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Assignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach.].				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

Observacións:

10. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Medidas ordinarias e extraordinarias

Medidas ordinarias	
Organizativas	Curriculares
<ul style="list-style-type: none">• Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula.<ul style="list-style-type: none">a) Tempos diferenciados, horarios específicos, etc.b) Espazos diferenciados.c) Materiais e recursos didácticos diferenciados.• Desdoblamento de grupos.• Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula.	<ul style="list-style-type: none">• Adaptacións metodolóxicas para algún alumno / grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc.• Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a.• Programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias.• Programa específico para alumnado repetidor da materia.• Aplicación personalizada dese programa específico para repetidores da materia.

Medidas extraordinarias	
Organizativas	Curriculares
<ul style="list-style-type: none"> • Alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT / AL. • De ser o caso, grupos de adquisición das linguas (para alumnado estranxeiro). • De ser o caso, grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro). • Outras medidas organizativas: escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacións curriculares na materia. • De ser o caso, agrupamento flexible ou específico autorizado na materia. • Alumnado con flexibilización na escolarización. • Descrición do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, etc. (coordinación cos PT / AL / outro profesorado de apoio / profesorado do agrupamento / etc.

11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Farase unha referencia á súa inclusión na PXA. De non ser así, relacionaranse aquí.

12. DATOS DO DEPARTAMENTO [Só para ESO e bacharelato]

Materia	Curso	Grupos	Profesor/a

13. REFERENCIAS NORMATIVAS

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).
- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).
- Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29). No caso das programacións didácticas de Educación Primaria, Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 9).
- Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).
- Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).